

VEDLEGG

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/294 -

Dato
02.02.2022

Uttalelse - Dokument 8:54 S (2021-2022) - Representantforslag om å bekjempe vold og gjengriminalitet

I Prop. 1 S Tillegg 1 (2021-2022) foreslo regjeringen å øke bevilgningen til politiet for 2022 med 200 mill. kroner mer enn regjeringen Solbergs forslag. Bevilgningene skal gå til varig styrking av kriminalitetsbekjempelse, flere politifolk til stede lokalt og bedre forebygging i 2022. Satsingen skal blant annet benyttes til tiltak mot kriminelle gjenger i Oslo. Samtidig er budsjettet styrket med 26,3 millioner til påtalemyndigheten. Videre er bevilgningen til domstolene økt med 20 millioner kroner til flere embetsdommere ved små og mellomstore rettssteder, og med 30 millioner kroner til digitalisering. Det er også bevilget 50 millioner kroner til økt bemanning og bedre innhold og oppfølging i kriminalomsorgen. Samlet er dette tiltak som vil styrke politi og påtalemyndighet, øke kapasiteten i politiets straffesaksbehandling og blant annet sikre økt effektivitet og rettssikkerhet i straffesakskjeden.

Jeg mener det er viktig at innsatsen mot kriminalitet sees i et bredt perspektiv hvor politiet er en av flere aktører som bidrar. Kriminalitetsforebygging- og bekjempelse krever en felles innsats fra både politiet, men også kommunene gjennom blant annet skolene, barnevernet, kommunehelsetjenesten samt lokalt samarbeid mot rus og kriminalitet.

Regjeringen og SV forsterket og utvidet områdesatsingene i de store byene, og økte bevilgningen med 20 mill. kroner. Midlene skal gå til å styrke områdesatsing i Oslo og

Bergen, og til oppstart av områdesatsing i Trondheim. Økningen skal bidra til å utjevne forskjeller i levekår og bidra til sosial mobilitet i levekårsutsatte områder.

For å styrke vanlige folks økonomi har regjeringen i budsjettforliket med SV vedtatt lavere skatt for personer som tjener under 750 000 kr årlig. Gjennom nevnte budsjett økte regjeringen også bostøtten med 100 mill. kr. Dette er tiltak som målrettet hjelper enkeltpersoner og familier med lave inntekter og høye utgifter.

Kommunene med sitt brede virkemiddelapparat er en sentral aktør i innsatsen mot utenforskap, bedre oppvekstvilkår og kriminalitetsforebygging. Kommunesektorens inntekter er økt med 4,5 mrd. kr. fra 2021 til 2022. Bedre kommuneøkonomi og områdesatsinger bidrar blant annet til å sette kommunene bedre i stand til styrke deres innsats mot utenforskap og kriminalitet.

Jeg vil i det følgende kommentere de konkrete forslag.

1. Stortinget ber regjeringen innføre våpenamnesti, der det gis fritak for straff ved besittelse av ulovlige våpen dersom disse leveres inn til relevante myndigheter i løpet av en fastsatt periode.

Ulovlig våpenbesittelse utgjør en risiko for samfunnet. Erfaringer viser at våpenamnesti er et egnet virkemiddel for å redusere antallet ulovlige skytevåpen. Et nytt våpenamnesti kan bidra til å bedre politiets våpenkontroll, men det er usikkerhet om treffsikkerheten av tiltaket når det gjelder våpen som er i besittelse av gjenger eller kriminelle. Hvis vi reduserer antall ulovlige uregistrerte våpen i samfunnet, vil det kunne hindre at våpen tilflyter kriminelle miljøer.

Jeg tok i desember 2021 initiativ til dialog med Politidirektoratet (POD) om et nytt våpenamnesti, blant annet for å få færre uregistrerte våpen i samfunnet. Et våpenamnesti krever forberedelser i politidistriktene blant annet grunnet praktiske utfordringer. Departementet er i dialog med Politidirektoratet når det gjelder tidsramme og når et våpenamnesti kan gjennomføres.

2. Stortinget ber regjeringen innføre omvendt voldsalarm for gjengkriminelle.

Jeg er opptatt av å sørge for at reglene om besøksforbud i straffeprosessloven, som påtalemyndigheten kan ilegge, og reglene om kontaktforbud i straffeloven, som retten kan idømme, er innrettet slik at de på en effektiv måte også kan bidra til å bekjempe gjengkriminalitet. Både besøksforbudet og kontaktforbudet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbyr å oppholde seg på et bestemt sted eller flere bestemte steder. Per i dag kan det bare ilegges elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) når retten idømmer kontaktforbud. Departementet sendte på høring 6. september 2021 forslag om at påtalemyndigheten også kan benytte omvendt voldsalarm ved brudd på

besøksforbud. Høringsfristen gikk ut 6. desember 2021, men enkelte høringsinstanser fikk utsatt høringsfrist. Oppfølgingen av høringen er til vurdering i departementet.

I utgangspunktet kan ikke et besøksforbud anvendes til beskyttelse av en helt ubestemt krets av personer. En person kan for eksempel ikke nektes å oppholde seg i Oslo sentrum for å beskytte alle som måtte oppholde seg der til enhver tid. Men så lenge et besøksforbud er begrunnet i beskyttelse av en tilstrekkelig avgrenset krets personer, som for eksempel en rivaliserende gjeng, barn i en barnehage eller skoleklasse, kan det benyttes. Departementet har i høringsnotatet nevnt ovenfor også bedt om høringsinstansenes innspill til om det er behov for en ytterligere utvidelse av adgangen til å ilagge besøksforbud til beskyttelse av alle som bor og oppholder seg i et avgrenset forbudsområde.

Omvendt voldsalarm er et virkemiddel som kan bidra til å forebygge vold. Jeg ønsker å legge til rette for egnede virkemidler som kan forebygge kriminalitet, herunder utvidet bruk av omvendt voldsalarm. Basert på høringsinnspillene om påtalemyndighetens bruk av omvendt voldsalarm vil jeg komme tilbake til Stortinget med forslag på egnet måte.

Det vises videre til kommentarer til forslag nr. 4 nedenfor.

3. Stortinget ber regjeringen innføre hurtigspor for fengsling av ungdoms- og gjengkriminelle.

Ved spørsmål om bruk av varetektsfengsel eller idømmelse av fengselsstraff overfor ungdoms- og gjengkriminelle, må det skilles mellom lovbrøttere som var over og under 18 år på gjerningstidspunktet.

Det er en høy terskel for å fengsle mindreårige. I henhold til FNs barnekonvensjon artikkel 37 bokstav b skal pågrepelse, frihetsberøvelse eller fengsling av et barn skje på lovlig måte og bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Videre følger det av straffeloven § 33 at den som var under 18 år på handlingstidspunktet, bare kan idømmes ubetinget fengselsstraff når det er særlig påkrevd. Dette var bakgrunnen for at ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ble innført i 2014, med bred politisk enighet.

Når ungdom begår lovbrudd, er det viktig raskt å sette inn riktige tiltak som forebygger ny kriminalitet. Det må legges til rette for god og effektiv samhandling mellom aktørene i straffesakskjeden, og mellom aktørene i straffesakskjeden og velferdstjenestene. Det finnes i dag flere særskilte regler som skal sikre raskere saksbehandling i saker med mindreårige lovbrøttere. Justis- og beredskapsdepartementet har iverksatt flere prosesser som har til formål å redusere tiden mellom lovbrudd og reaksjon ytterligere. Blant annet har departementet hatt

forslag til forbedringer av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging på høring høsten 2020. Innspillene følges nå opp i departementet. Videre arbeider Sekretariatet for konfliktrådene sammen med andre aktører i straffesakskjeden for å begrense tidsbruken fra lovbrudd begås til straffegjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging starter.

I september 2016 startet et toårig prosjekt med hurtigbehandling av straffesaker i Oslo. Hurtigbehandlingen gjelder straffesaker med et klart og oversiktlig bevisbilde der det er fare for unndragelse, men også andre sakstyper kan bli behandlet ved ledig kapasitet. En rapport fra juni 2020 viser at hurtigbehandlingen har vært vellykket, og hurtigbehandlingen ble fra 2021 en permanent ordning.

Justis- og beredskapsdepartementet vil vurdere å utrede spørsmålet om det kan være hensiktsmessig med en tilsvarende hurtigbehandling i saker som gjelder lovbrutere under 18 år. En forutsetning for et slikt hurtigspor vil være tilstrekkelig kapasitet ved ungdomsenhetene. Selv om det er få barn som gjennomfører fengselsstraff, har det likevel periodevis vært fullt belegg i ungdomsenhetene, med den konsekvens at det har vært nødvendig å innsette enkelte under 18 år i ordinært fengsel. Regjeringen ønsker å avvikle praksis med at barn under 18 år blir fengslet i ordinære fengsler, og utvide og styrke ungdomsenhetene.

4. Stortinget ber regjeringen snu prosessbyrden ved å utvide politi- og påtalemyndighetens mulighet til å ilegge multikriminelle gjengmedlemmer oppholdsforbud uten rettslig prosess mv.

Reglene om besøksforbud kunne benyttes på vanlig måte som et forbud mot å oppholde seg på et bestemt sted (oppholdsforbud) når det er grunn til å tro at vedkommende vil begå en straffbar handling overfor en annen person, vil forfølge en annen person, på annet vis krenke en annens fred, eller begå ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person.

Jeg vil også påpeke at det følger av Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 om bruk av omvendt voldsalarm ved kontaktforbud idømt av retten at dette kan tenkes å være aktuelt «overfor gjengmedlemmer for å hindre sammenstøt mellom rivaliserende grupper. I sistnevnte tilfeller kan forbudet og kontrollen både tenkes knyttet til bestemte steder hvor aktuelle personer normalt oppholder seg, eventuelt også til bo-, arbeidssted m.m. for bestemte gjengmedlemmer».

Det er i tillegg grunn til å vise til andre bestemmelser av betydning i denne sammenheng. Jeg vil vise til bestemmelsene om oppholdsforbud i straffeprosessloven §§ 222 b og 222 c som kan komme til anvendelse. Det er også grunn til å se hen til de nylig vedtatte bestemmelsene i straffeprosessloven og straffeloven om gjengkriminalitet som blant annet skal hindre rekruttering til kriminelle gjenger. Bestemmelsen i

straffeprosessloven åpner for at domstolen, etter begjæring fra påtalemyndigheten, kan nedlegge forbud mot en kriminell sammenslutning. Et slikt forbud kan bare nedlegges når deltakere i sammenslutningen har begått gjentatte lovbrudd mot noens liv, helse eller frihet, og disse lovbruddene er egnet til å skape frykt i befolkningen eller nærmiljøet for nye lovbrudd av samme art fra deltakere i sammenslutningen. I tillegg må et forbud være nødvendig for å forebygge alvorlig kriminalitet. Bestemmelsen i straffeloven rammer den som deltar i eller rekrutterer medlemmer til en sammenslutning som på forhånd er forbudt av retten. Strafferammen for deltakelse eller rekruttering er satt til fengsel inntil 3 år.

5. Stortinget ber regjeringen sikre at nye midler til politiet benyttes til mannskaper og forebygging, fremfor kontorlokaler, for å skape dialog og tillit i lokalmiljøene.

Det går fram av Hurdalsplattformen at det lokale politiet i hele landet må styrkes, både for å sikre bedre forebygging og for raskere respons ved alvorlige hendelser. En desentralisert politistruktur sikrer beredskap og nødvendig lokalkunnskap hos politiet.

Som nevnt økte regjeringen Prop. 1 S Tillegg 1 (2021-2022) bevilgningen til politiet for 2022 med 200 mill. kroner mer enn regjeringen Solbergs forslag, blant annet for å legge til rette for økt tilstedeværelse i lokalsamfunnene.

Regjeringen vil evaluere effektene av nærpolitireformen og legge fram en plan for å styrke politiets nærvær i hele landet. Å opprette nye tjenestesteder er ett av flere mulige virkemidler i denne sammenhengen. Regjeringen vil også legge vekt på økt grunnbemanning i et politi som kjenner lokalmiljøet, og som kan samarbeide med kommunene om tiltak som forebygger kriminalitet.

6. Stortinget ber regjeringen innføre permanent områdebevæpning i utsatte områder av Oslo.

Norsk politi er som hovedregel ubevæpnet i daglig tjeneste, men politiet kan gis adgang til bevæpning dersom de oppfyller lovens vilkår. Alle politiets patruljebiler i hele landet har fremskutt lagring av våpen. Dette sikrer rask tilgang til våpen. Politiet har i dag allerede muligheten til å iverksette såkalt områdebevæpning. Etter samtykke fra departementet kan POD beslutte å bevæpne patruljering mellom sårbare objekter i et avgrenset område med inntil ett år av gangen. Dette har tidligere vært praktisert i blant annet Oslo sentrum. Politiet har også adgang til å iverksette tidsbegrenset bevæpning ved sårbare objekter. Dette praktiseres i dag ved Oslo lufthavn Gardermoen og Bergen lufthavn Flesland.

Det må være politiet selv om vurderer behovet for bevæpning, og jeg har ikke mottatt noen anmodning om å samtykke til hverken områdebevæpning eller punktbevæpning.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Emilie Mehl". The signature is written in a cursive style with a large initial 'E'.

Emilie Mehl